

De eerste spoorlijn in Engeland werd niet in 1828 bij Bolton geopend, maar in 1825 tussen Darlington en Stockton. Thomas Newcomen was de uitvinder van de eerste bruikbare stoommachine, en niet John Newcomen.

In 1810 was vrijwel heel Europa in handen van Napoleon. Dit was de tijd van het Continentaal Stelsel en ondanks alle smokkel lijkt het mij onjuist om te stellen, dat Europa rond 1810 de grootste afnemer van katoenproducten uit Lancashire was geworden.

Frankrijk was niet het laatste land in Europa dat met industrialiseren begon. Hans Righart heeft de industrialiseringsprocessen van Engeland, Frankrijk, Duitsland, Rusland en Japan vergeleken. Hij schrijft: *'Frankrijk volgde koploper Engeland in tijd gezien het dichtst, maar het tempo bleef, tot in de twintigste eeuw, traag'*.²

In de definitie van de stofomschrijving worden handelaren en fabrikanten niet tot de middenklasse gerekend. In de eerste helft van de negentiende eeuw zagen steeds meer kooplieden en fabrikanten zichzelf juist wel als een middenklasse, die leiding moest geven aan de *'... industrious classes: that is, all who worked and added to the country's wealth as opposed to the idle rich ...'*³ De Anti-Corn-Law-League – geleid door fabrikanten en kooplieden uit Manchester – werd door voor- en tegenstanders als een middenklassebeweging gezien. De normen en waarden van 'het burgerlijk ideaal' zijn ook zeker die van de meeste kooplieden en fabrikanten.

De meest verwarrende zin uit de stofomschrijving is de volgende: *'Tussen 1800 en 1850 verloor Lancashire steeds meer terrein aan de buitenlandse nijverheid'*. Volgens mij zet je leerlingen hiermee helemaal op het verkeerde been. Het standaardwerk van Mary Rose over de katoenindustrie in Lancashire stelt: *'In 1913 Lancashire dominated the world trade in cotton textiles, supplying two-thirds of the world trade in cotton cloth ...'* en *'In those vital overseas markets, Lancashire began to meet a certain amount of rivalry from the cotton industries of the USA and industrialising Europe, but it was mostly limited, and Japan scarcely entered the international market before 1909-1914'*.⁴

Pas de Eerste Wereldoorlog zou hier verandering in brengen. Tenslotte: in de stofomschrijving wordt het begrip 'uitsluiting' niet nader omschreven. In de verschillende katernen worden zeer verschillende definities gegeven. Welke moeten mijn leerlingen leren? Ook over de Calico Act en de gevolgen voor Lancashire schrijven de auteurs van de boekjes heel verschillend de dingen.

Blijft de vraag, of dit nu de dingen zijn die leerlingen voor een centraal eindexamen geschiedenis moeten leren. Ik vind van niet en ik hou mijn hart vast als ik denk aan het examen over twee jaar.

Wim de Vries, Röllingcollege – Groningen

Noten

1. B. Altena en D. van Lente, *Vrijheid & Rede. Geschiedenis van Westerse samenlevingen 1750-1989* (Hilversum 2003) 246.
2. H. Righart, *De trage revolutie. Over de wording van industriële samenlevingen* (Meppel/ Heerlen 1991) 18.
3. E. Royle, *Revolutionary Britannia? Reflections on the threat of revolution in Britain, 1789-1848* (Manchester 2000) 71.
4. M.B. Rose (ed.), *The Lancashire Cotton Industry. A history since 1700* (Preston 1996) 265, 238.

Reactie

Moet een CE Geschiedenis onvermijdelijk vooral over feitenkennis gaan? Ik vind van niet.

Feitenkennis is nodig, maar zal altijd ondergeschikt moeten blijven aan de vaardigheid om iets met die kennis te doen. Een examen geschiedenis dient daarom primair te toetsen of leerlingen hun kennis zodanig op bronnen kunnen toepassen, dat blijkt dat ze tot eigen beeldvorming in staat zijn. Ik vind het dus belangrijker dat ze zich op eigen kracht iets kunnen voorstellen bij, bijvoorbeeld, de rollen van mannen en vrouwen in de samenleving van Lancashire rond 1800 dan dat ze weten dat een van de grondleggers van het economisch liberalisme Adam Smith heette.

Het genieten van historische kennis om de kennis zelf is helaas voor weinigen weggelegd. Voor de meeste gewone mensen is alleen die kennis functioneel die steeds opnieuw wordt aangesproken en gebruikt. De rest wordt vergeten, zoals blijkt uit onzinnige geschiedenisvraagjes aan Kamerleden. Als we onze leerlingen zo graag iets willen meegeven, laat het dan meer zijn dan een verzameling wetenswaardigheden. Belangstelling voor het verleden, plezier in het bedrijven van geschiedenis en het gevoel iets met het geleerde aan te kunnen.

Chris Keuken

Aanvulling

In *Kleio* 7, november 2003, berichtte Theo van Praag in zijn artikel 'De Tweede Wereldoorlog in schoolboeken' over het onderzoeksrapport *Tijd voor kwaliteit*. De auteurs daarvan zijn: H.D.I. Homan en E.T. van Praag. Voor informatie erover kunt u terecht bij EDUdesk/ Parel, in Utrecht. info@edudesk.nl

Jaarstukken 2003

Jaarvergadering 2004 van de VGN

27 maart in het gemeentehuis in Laren (NH)

Dagprogramma

De algemene ledenvergadering van de VGN wordt gehouden op zaterdag 27 maart in het gemeentehuis in Laren (NH). De VGN is te gast in de gemeente van burgemeester Elbert Roest, oud-geschiedenisdocent, oud-Citomedewerker geschiedenis en vroeger actief lid van de VGN.

10.00 uur	Ontvangst en koffie
10.30 uur	Opening en jaarrede door de voorzitter van de VGN
10.45 uur	Bespreking van de jaarstukken: • verslag ledenvergadering 22 maart 2003 • jaarverslag 2003 • 'de VGN op de helling' • beleidsplan 2004 • financieel verslag 2003; beleid en begroting 2004 • décharge van de penningmeester / nieuwe kascommissie • bestuurswisseling. Aftredend en niet herkiesbaar: Renée Schreuder
	Kandidaat-bestuursleden: Wim Duyff, Maud Knook, Noud Theunissen

Drie oud-geschiedenisdocenten: Elbert Roest, Karel Loohuis (burgemeester van Haaksbergen) en Jan de Ruiter (burgemeester van Zevenaar), gaan op dit actuele thema in. De voorstellen van het kabinet Balkenende voor het gekozen burgemeesterschap vanaf 2006 bieden voor dit thema een voedingsbodem. Een van de sprekers, Karel Loohuis, heeft ervaring met het gekozen burgemeesterschap. Hij nam in het voorjaar van 2002 deel aan een burgemeestersverkiezing in Best (NB). De sprekers reiken informatie, ideeën, standpunten en tips aan die in lessen geschiedenis of staatsinrichting kunnen worden gebruikt.

Het gesprek en de discussie met de deelnemers aan de jaarvergadering wordt geleid door Bob Roelofs, tot voor kort geschiedenisdocent en nu griffier van de Provinciale Staten van Gelderland.

Na de themabijeenkomst kunnen de deelnemers het Singer Museum in Laren bezoeken of deelnemen aan een historische wandeling door het 'oude Laren' o.l.v. een lid van de Historische Vereniging in Laren.

12.00-12.45 uur	Lunch
12.45-14.45 uur	Thema: 'De burgemeester in Nederland, een historische fenomeen. Een hedendaags probleem?'
14.45 -15.00 uur	Koffie- of theepauze
15.00 - 16.30 uur	Keuzeprogramma: bezoek aan het Singer Museum of een historische wandeling door 'het oude Laren'

Het gemeentehuis biedt plaats aan maximaal 60 mensen. We vragen u zich vóór 10 maart 2004 op te geven bij de secretaris Jan-Maarten de Wit, dewitjm@hetnet.nl

U kunt ook gebruik maken van het aanmeldingsformulier op onze website www.vgnkleio.nl

We bevestigen middels een e-mail uw aanmelding. U ontvangt dan ook de routebeschrijving die tevens op de website staat.

Na aanmelding bent u verzekerd van een lunch.

Verslag van de algemene ledenvergadering 22 maart 2003

Welkomstwoord en jaarrede van de voorzitter

In zijn laatste jaarrede blikt Kees Weltevrede vooral terug op de zes jaar waarin hij voorzitter was. Zijn kijk op de belangrijkste ontwikkelingen in deze periode en zijn blik op de toekomst voor de VGN zijn te vinden in *Kleio* nummer 2, maart 2003.

De jaarstukken

Voor een goede oriëntatie en beeldvorming is het wijs voortaan consequent te spreken van een VMBO onderbouw (klas 1 en 2) en een VMBO bovenbouw (klas 3 en 4). De jaarstukken worden in deze zin aangepast.

Er ontspringt zich een discussie over de vraag of het bestuur niet een te defensieve houding ten opzichte van overheid aanneemt. Het bestuur stelt dat de brieven richting politieke partijen, parlement en minister, te zien op de website, van het tegendeel getuigen. Teleurstellend is het kleine aantal reacties op deze brieven. Leden raden het bestuur aan waar nodig over te gaan tot het schrijven van scherpe stukken en hierbij ook hulpverleners uit de wereld der media en lobbygroepen in te schakelen.

Leden bepleiten een betere communicatie binnen de vereniging. Produceer niet alleen eindproducten, maar laat ook tussentijds weten waarmee het bestuur of commissies bezig zijn. In *Kleio* moet de bestuurspagina een meer aansprekende inhoud en een meer opvallende plaats krijgen. Het bestuur neemt de gedachten over.

Gelet op de ontwikkeling van de VGN (zie de jaarrede van Kees Weltevrede) zal de VGN op de eerste plaats een communicatieve vereniging moeten zijn waarbinnen de contacten tussen de leden en het bestuur/de commissies via drie wegen wordt onderhouden en gevoed: e-mail, de website www.vgnkleio.nl en het blad *Kleio*.

Hoe goed dit kan werken is jaarlijks te zien bij de besprekingen van de centrale examens.

Enkele leden pleiten voor een professioneel bestuur. Bestuursleden zouden bijvoorbeeld door hun school moeten worden gefaciliteerd omdat zij zich als bestuurslid van een vakinhoudelijke vereniging ook in het belang van de school verder ontwikkelen. Andere leden betwijfelen de

haalbaarheid van dit voorstel. Ze verwachten noch van de scholen noch van de overheid daadwerkelijke steun. Het bestuur belooft de (on)mogelijkheden af te tasten.

De VGN belooft de ontwikkelingen rond de basisvorming op de voet te blijven volgen en op de website en in *Kleio* verslag uit te brengen.

Mevrouw F. van der Meer, inspecteur basisonderwijs, wijst op gunstige ontwikkelingen voor het geschiedenisonderwijs in de basisvorming. De bijgestelde leerdoelen geven aan dat er goed naar de kritiek van VGN vertegenwoordigers is geluisterd.

Het financiële jaarverslag en de begroting roepen meer vragen op dan gebruikelijk. Er worden verkeerde plaatsen, een zetfout en enkele malen een verkeerd getal vastgesteld. De penningmeester belooft een bijgestelde jaarrekening 2002 en begroting 2003 in een volgende *Kleio* te plaatsen.

Er is geld gereserveerd voor de VMBO activiteiten genoemd in het jaarplan 2003.

De kascommissie 'stelt vast dat de verschillende uitgavenposten in de exploitatierekening verantwoord kunnen worden, al zijn daar wel ingewikkelde en tijdrovende handelingen voor nodig'. Ze heeft veel kritiek op de methode van administreren in het jaar 2002 en op de hoogte van de uitgaven voor de administratie.

Het nieuwe administratiekantoor boezemt de kascommissie vertrouwen in door een andere wijze van administreren en door te werken op basis van een vast jaarbedrag.

De financiële positie van de VGN is gezond. Op verzoek van de kascommissie spreekt de vergadering vertrouwen uit in de penningmeester en in het door hem gevoerde beleid.

Volgend jaar bestaat de kascommissie uit Hélène Budé, Riemke Leusink en Louis Nolet.

Een afscheid

Hélène Budé neemt afscheid als VGN ambassadrice buitenland. Kees Weltevrede droomt in zijn dankwoord zo'n tien jaar terug in het VGN verleden van Hélène en van hem zelf. Loek Janssen is de opvolger van Hélène.

Bestuurswisseling

Kees Weltevrede en Herry Groothuis verlaten na zes jaar het bestuur. Elk van beide wordt door een ander bestuurslid met een soms verrassend actuele toespraak en met inspirerende boeken uitgezwaaid.

Tot het bestuur treden toe Jan-Maarten de Wit en Laurens Gerrits (Zie *Kleio* nummer 1 2003). De nieuwe voorzitter wordt Peter Wester, het afgelopen jaar secretaris van het bestuur. Het bestuur bestaat opnieuw uit zes personen.

Dank voor gastvrijheid

Bij de afsluiting van de jaarvergadering dankt het bestuur de directie en medewerkers van het Nationaal Archief voor de geboden gastvrijheid en voor het voorbereiden van het middagprogramma.

Jaarverslagen 2003

Jaarverslag van het bestuur van de VGN

In dit jaarverslag kijken we kort terug op een aantal ontwikkelingen en activiteiten van de VGN. We starten met een drietal kernactiviteiten.

Communicatie

In het verenigingsjaar 2003 'stond de VGN op de heling'. In samenspraak met de actieve leden (VGN commissies, de Kleio-redactie en de VGN websiteredactie) herformuleerde het VGN bestuur een aantal doelstellingen van de VGN en maakte een communicatieplan. Beide documenten zijn opgenomen in de agenda van de jaarvergadering. (Zie hiervoor.)

In de tussentijd verbeterden we de communicatie met de leden, getuige de nieuwe rubriek VGNatuurlijk in *Kleio*, de uitbreiding van informatie op de website www.vgnkleio.nl en de regelmatige e-mails aan de 'actieve leden'.

We startten met de opbouw van een e-mail netwerk om geschiedenisdocenten (VGN leden en niet-leden) en schoolleiders in de toekomst beter te kunnen bereiken. De opbouw verloopt moeizaam.

Vragen van individuele leden beantwoordden we per e-mail of, indien wenselijk, per telefoon.

Uit de positieve reacties van commissies en van individuele leden maken wij op dat VGN op weg is 'een communicatieve vereniging' te worden. (Zie: verslag van de jaarvergadering 2003.)

Tweede Fase en Basisvorming

Veel aandacht en tijd vroegen de plannen voor de tweede fase voor 2007 en voor de herziening van de basisvorming.

Wat de voorstellen voor tweede fase betreft hebben we consequent de uitslag van de enquête onder docenten in het voorjaar 2003 gevolgd: onder andere 'geschiedenis als verplicht vak in de maatschappijprofielen'. We brachten regelmatig verslag uit in *Kleio* en op onze website. De documenten op de website geven een goed overzicht van onze activiteiten.

We voerden samen met het KNHG gesprekken met de onderwijsspecialisten van een aantal fracties. Wij danken Frans Groot (het KNHG) voor zijn inzet.

Ondanks onze pogingen kregen we lange tijd geen contact met de Taakgroep Herziening Basisvorming. De Taakgroep wilde eerst scholen (in de praktijk schoolleiders en schoolbestuurders en de vakbonden) benaderen. Pas bij het verschijnen van de tweede conceptversie van de kern-doelen medio november kreeg de VGN het verzoek te reageren. Sinds 21 december staat standpunt van het VGN bestuur met een aantal vragen aan de leden op onze website. Zie: het artikel 'Laat honderd bloemen bloeien'.

Eind januari 2004 geven we de Taakgroep namens de

VGN antwoord. Enkele onderdelen uit het genoemde artikel: we vragen om een eenvoudige herformulering van kerndoelen uit het leergebied Mens en Maatschappij om een minimale garantie te krijgen voor verantwoorde historische vorming in de onderbouw. We bieden alternatieven: we zijn voor het handhaven van de vakkenstructuur in leerjaar 1 en 2 van vwo/havo en van de stroom theoretisch-gemengde leerweg. We zijn voorstander van vakgebonden lessen gecombineerd met periodegebonden vakoverschrijdende leerprojecten. Voor leerlingen in de beroepsgeoriënteerde leerweg lijkt vakoverschrijdend thematisch onderwijs ons een betere weg voor historische vorming. Dit vraagt wel nader onderzoek.

We gaan na in welke mate geschiedenisdocenten zich betrokken voelen bij de ontwikkelingen rond de basisvorming. Het leggen van contacten met geschiedenisdocenten verloopt moeilijk. Op een kleine enquête op de website in de periode juli- eind september kregen we weinig respons. We leggen nu contact met docenten op scholen die de indruk wekken 'voorop te lopen' bij de herziening van de basisvorming.

VMBO

Het vmbo is en blijft een speerpunt in de jaarplanning van de VGN. In VGNatuurlijk (*Kleio* 6, september 2003) beschrijft Jan-Maarten de Wit onze plannen.

De eerste nieuwsbrief aan vmbo-docenten is in december 2003 naar circa 130 vmbo-docenten uitgegaan. Een studiedag voor vmbo-docenten in het voorjaar van 2004 is in voorbereiding. Een vruchtbaar gesprek met de CEVO-geschiedenis vmbo en het Cito leidde tot de vaststelling dat syllabi bij de examenthema's vmbo onmisbaar zijn. Een syllabus voor het nieuwe CE onderwerp in 2005 is in voorbereiding. Voor 2004 was dit niet meer haalbaar.

Op onze website heeft het vmbo een eigen en herkenbare plaats gekregen.

Het geplande publiciteitsoffensief om aandacht te vestigen voor de positie van het vak geschiedenis in het vmbo hebben we naar 2004 doorgeschoven. We zoeken naar een geschikt moment waarop onze berichtgeving niet wordt ondergesneeuwd door bijvoorbeeld de berichtgeving over plannen met betrekking tot de tweede fase of basisvorming.

We willen onze contacten met docenten die een ruime ervaring hebben in het geven van geschiedenisonderwijs aan leerlingen in de beroepgerichte stroom, uitbreiden. Indien u ons kan helpen aan namen, dan graag (info@vgnkleio.nl).

Jammer genoeg wees de SLO ons verzoek af om te onderzoeken op welke wijzen deze leerlingen historisch kunnen worden gevormd.

Gastvrouwen en gastheer in het Nationaal Archief.

Het bestuur

Het bestuur bestond in 2003 uit vijf leden. Laurens Gerrits, benoemd in maart 2003, moest door drukke werkzaamheden verbonden aan een nieuwe functie al weer snel afscheid nemen. Tot ons geluk mochten wij drie aspirant bestuursleden verwelkomen: Wim Duyff, Noud Theunissen en Maud Knook. Zij stelden zich elders in dit nummer als kandidaten voor het VGN bestuur voor.

Op de jaarvergadering in maart 2004 nemen wij afscheid van Renée Schreuder. Zes jaar lang vervulde zij met grote inzet haar bestuurslidmaatschap. Samen met haar man Piet creëerde zij onze waardevolle website.

In 2004 moeten we ook op zoek naar een nieuwe penningmeester. Johan Raven treedt in maart 2005 af.

Naast onze 13 bestuursvergaderingen vertegenwoordigden we de VNG op studiedagen/bijeenkomsten voor geschiedenisdocenten of van instellingen die van nut (kunnen) zijn voor het geschiedenisonderwijs of voor de geschiedenisdocent. Soms moesten we bij een uitnodiging 'neen verkopen', de agenda van een 'vrijtijdsbestuurder' kent helaas grenzen. De roep van leden om betaalde bestuurders bij vakinhoudelijke verenigingen krijgt noch bij de overheid noch bij scholen of andere onderwijsinstellingen gehoor.

Alle verslagen van onze bestuursbijeenkomsten gaan per e-mail naar de actieve leden in de commissies, de Kleio-redactie en de websiteredactie.

De actieve leden

De jaarverslagen van de commissies, de Kleio-redactie en van onze internationale vertegenwoordiger vindt u achter dit jaarverslag. Voor een overzicht van de samenstelling van de commissies verwijzen we naar onze website.

Wij onderhouden contacten met actieve leden door vertegenwoordiging in de commissies, door formele of informele gesprekken. Ondanks ons herhaaldelijk verzoek ontvangen we niet van alle commissies verslagen van hun bijeenkomsten.

We dachten in het leggen van regelmatige contacten met de commissies op de goede weg te zijn. De kritiek in het jaarverslag van de commissie Lerarenopleiding doet pijn maar is gelet op recente ontwikkelingen rond met name SBL (zie hieronder) ook begrijpelijk. Op de kritiek hebben we in januari 2004 gereageerd. Inmiddels heeft een gesprek tussen de commissie en een vertegenwoordiging van het bestuur plaatsgevonden.

We maken ons zorgen over het ledenaantal van de commissies. We zien waardevolle mensen vertrekken en te weinig opvolgers terugkomen. Dit gegeven verdient in 2004 extra aandacht.

De bijgestelde doelen van de VGN en het communicatieplan vragen om een intensivering van de contacten met de 'actieve leden'. De kernvraag bij deze contacten is: dienen de VGN activiteiten op de eerste plaats de belangen van het geschiedenisonderwijs en / of van geschiedenisdocenten? Bij de beantwoording van deze vraag moet mogelijk een tweede vraag worden gesteld. Dienen met het oog op deze doelen de 'schotten' die in de praktijk nogal eens tussen commissies bestaan, overreid te blijven?

Er vond een vruchtbaar gesprek over de toekomst van onze website plaats met de websiteredactie. Er ligt een con-

ceptplan dat onder andere in een uitbreiding van de redactie en deels gewijzigd beheer voorziet. In februari 2004 hadden we met de Kleio-redactie een gesprek over *Kleio* in de toekomst en over de communicatieve rol van *Kleio* in de VGN.

Het ledenbestand

Het aantal leden daalt ondanks de circa 150 nieuwe aanmeldingen sneller dan we al in het jaarverslag 2002 aangaven. Volgens de laatste telling is het circa 2000. Gelet op de te verwachten uitstroom van geschiedenisdocenten uit het voortgezet onderwijs in de komende jaren moeten we rekening houden met het afscheid van een flink aantal trouwe leden. We bieden hen een 'senior-lidmaatschap' aan.

Pijnlijk vinden we het grote aantal mensen dat een of enkele jaren niet heeft betaald. Het vorige administratiekantoor heeft deze leden onvoldoende in beeld gebracht. Onze penningmeester en het nieuwe administratiekantoor doen er alles aan om deze schade ongedaan te maken. (Zie verder het financiële verslag.)

Deze ontwikkelingen zijn een reden te meer om met steun van de leden nieuwe leden te werven.

Het aantal vragen dat we van leden en soms ook van niet-leden krijgen groeit. We reageren zo snel mogelijk. In de persoonlijke contacten met hen vinden we vaak begrip en steun voor onze activiteiten. En zoals het hoort proberen we de niet-leden voor onze vereniging te winnen.

Centraal Examen Havo en Vwo

Over de ontwikkelingen rond het thema voor het centraal examen geschiedenis 2007 informeerden wij u in *Kleio* no. 7 november 2003.

Aan voorstellen van de commissie-De Rooy wordt ook op een andere wijze uitvoering gegeven. Op 23 december 2003 startten de technische voorbereidingen van een pilot-project rond nieuwe vormen van het centraal examen geschiedenis. In de zomervakantie gaf de minister na herhaaldelijk aandringen van de VGN hiervoor groen licht. De VGN volgt dit project nauwlettend, de VGN maakt deel uit van de klankbordgroep bij dit project. In de loop van 2004 volgt meer informatie over deze pilot.

We voerden met de CEVO-geschiedenis Havo en Vwo en het Cito vruchtbare en prettige gesprekken over de toekomst van het centraal examen geschiedenis.

Contacten met andere organisaties

We onderhielden contacten met andere vakinhoudelijke verenigingen binnen het platform VVVO, met name met het KNAG. KNAG en VGN spraken af elkaar te informeren over zaken als tweede fase en basisvorming en waar gewenst gezamenlijke stappen te zetten.

In de persoon van Frans Groot onderhielden we contact met het KNHG.

We werden regelmatig door Ron Hendriks geïnformeerd over een platform / vereniging voor cultuurdocenten in oprichting. We volgen de ontwikkelingen en stellen op termijn vast wat dit nieuwe fenomeen voor de VGN kan betekenen.

Met het platform van didactici voerden we een gesprek over de toekomst van de basisvorming. Hun standpunt vastgelegd in de eerste publicatie van het nieuwe Instituut voor Didactiek van de Geschiedenis (IvGD), bevat bruikbare bouwstenen voor de komende gesprekken/discussies over de basisvorming.

Vruchtbare contacten hadden we met het Nationaal Archief en met instellingen voor cultureel erfgoed. De contacten lever(d)en voor het geschiedenisonderwijs bruikbare producten op.

Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur spande zich samen met het KNHG en de VGN e.a. in voor de Nationale Geschiedenisdag. De opkomst van VGN-leden die dag viel tegen. De rol van de VGN in dit geheel verdient een nadere evaluatie.

Regelmatig werden we benaderd door de media. Vooral na een incident rond 4/5 mei in Amsterdam. We worden dan vaak geacht namens geschiedenisdocenten te kunnen spreken, een niet altijd gemakkelijke rol.

Op onze beurt zochten we contact met de pers om onze ideeën over de plaats van het geschiedenisonderwijs in het onderwijs en in de samenleving van de toekomst te kunnen uiten. Voor ingezonden brieven was plaats, veel minder respons was er op ons verzoek achtergrondartikelen te plaat-

sen. Zo kregen bij de tweede fase de B-vakken de voorkeur van de pers.

Met de SLO was er een beperkt contact. De SLO brengt binnenkort een cd-rom voor de ontwikkeling van oriëntatiekennis uit. Met andere vakinhoudelijke verenigingen delen we de bezwaren rond de gang van zaken rond de veldaanvragen. Twee veldaanvragen van de VGN (basis-school en vmbo) werden in 2003 afgewezen. We hebben nog weinig zicht op een lopend onderzoek van de SLO naar wezenlijke verschillen tussen (toekomstige) havo-leerlingen en vwo-leerlingen in de basisvorming.

Ronduit teleurstellend was het resultaat van de contacten met de Stichting Beroepskwalificaties Leraren. De commissie Lerarenopleiding van de VGN leverde namens de VGN een doortimmerd rapport aan (zie ook het jaarverslag 2002). Twee bestuursleden woonden in 2003 enkele vergaderingen bij. Op verzoek van SBL leverden de VGN kandidaten aan voor een groep die het eindrapport zou samenstellen. Op onze (telefonische) vraag "waarom gebeurt er niets" kregen we de loze toezegging "binnenkort starten we". Eind december verscheen onverwachts een eindversie waarin de bijdragen van de VGN niet te terug te vinden waren.

Jaarverslagen van de commissies

Didactiek- en Activiteitencommissie

We vergaderden zeven keer, afwisselend in Utrecht en in Zwolle.

Marcel Nonhebel nam in september 2003 het voorzitterschap over van Louis Nolet.

De geschiedenisdidactiekdagen 'Kleio uit de schaduw' vonden plaats op vrijdag 7 en zaterdag 8 februari in Vught. De jaarlijkse Didactiekconferentie en de Startersconferentie werden tegelijkertijd gehouden. Deze bijeenkomsten hadden respectievelijk 70 en 20 deelnemers. Uit de gehouden evaluaties bleek dat men, op een enkele uitzondering na, zeer tevreden was over het geboden programma. Het avondprogramma bestond uit 'Theatersport' en was origineel en zeer onderhoudend. De lezingen door Frank van Vree – historicus en hoogleraar Journalistiek – over de politieke dimensies van onze omgang met de geschiedenis, en door Frank Westerman – tussen 1997 en 2001 correspondent van *NRC Handelsblad* in Moskou – over zijn boek *Ingenieurs van de ziel* werden gewaardeerd als goed tot uitstekend. Bij de Starters maakte het bezoek aan Kamp Vught veel indruk.

In mei was er een excursie van een week naar Barcelona, in oktober een excursie van vier dagen naar Lancashire. Voor deze excursies was veel belangstelling: naar Barcelona gingen meer dan 20 mensen mee, naar Lancashire 38. Beide excursies verliepen in een prettige sfeer en de deelnemers waren enthousiast.

Margreet Braams, secretaris

Commissie Lerarenopleidingen

De commissie lerarenopleidingen heeft in het verslagjaar bestaan uit zes docenten die werkzaam zijn aan universitaire lerarenopleidingen en eerste- en tweede graads (post-) HBO- lerarenopleidingen.

Contacten met het hoofdbestuur werden in het verslagjaar niet of slechts via mail onderhouden. De commissie heeft in het verslagjaar geen hoofdbestuursvergadering bijgewoond om verslag te doen van haar werkzaamheden en om van gedachten te wisselen over de meest recente ontwikkelingen in de lerarenopleidingen.

In het jaar 2003 heeft de commissie vier keer vergaderd te Utrecht, te weten op 4 februari, 23 april, 4 november en 8 december.

De commissie lerarenopleidingen had zich ten doel gesteld in 2003 de volgende activiteiten te ondernemen:

1. De problematiek van het competentiegericht opleiden, en met name (het bewaken van) de positie van het schoolvak daarin, hoog op de agenda van commissie en hoofdbestuur te houden. Middels publicaties in *Kleio* en bijdragen aan de didactiekconferentie wilde de commissie ook binnen de vereniging bekendheid geven aan de landelijke ontwikkelingen op dit punt.
2. In navolging van de competentienotitie ten behoeve van de tweedegraads lerarenopleidingen die in de zomer van 2001 aan het hoofdbestuur is aangeboden, nam de commissie zich voor een dergelijk stuk te ontwikkelen ten behoeve van de eerstegraads lerarenopleidingen. Tevens wilde de commissie aansluiting zoeken bij de initiatieven

van het SBL, het Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren.

3. De commissie nam zich voor regelmatig, wellicht in een vaste rubriek, in *Kleio* te publiceren over het opleiden van leraren. Met name de talrijke initiatieven rond het opleiden van leraren in de scholen zouden in deze publicaties worden belicht.

Deze voornemens zijn geen van alle verwezenlijkt. Weliswaar heeft de commissie intern over alle zaken druk gediscussieerd, maar tot het van de grond tillen van genoemde activiteiten is het in het verslagjaar niet gekomen. Wel hebben individuele commissieleden van de tweedegraads lerarenopleidingen geparticipeerd in de organisatie van een landelijke studiedag over de positie van het schoolvak in een competentiegericht lerarenopleiding.

Deels is het gebrek aan ondernemingszin te wijten aan de grote drukte waarmee alle commissieleden in hun dagelijkse werkzaamheden in toenemende mate worden geconfronteerd, deels echter is het een onmiddellijk gevolg van de als gebrekkig ervaren samenwerking met het VGN-bestuur en het algehele gebrek aan respons binnen de vereniging. Zo heeft een in de zomer van 2001 aan het bestuur aangeboden nota over de competenties van de tweedegraads lerarenopleidingen Geschiedenis tot geen enkele respons geleid en is er ook in de beleidsvoornemens van het VGN-bestuur in 2002 niets terug te vinden van de aanbevelingen die de commissie aan het bestuur heeft gedaan. De commissie heeft dan ook grote twijfels over haar mogelijkheden om in de toekomst zinvol werk te blijven doen binnen de kaders die de vereniging biedt. De commissie is van mening dat haar bestaansrecht afhangt van de mate waarin haar werkzaamheden aanslaan binnen de vereniging en gedragen worden door het bestuur. Desalniettemin heeft de commissie ook voor 2004 voornemens geformuleerd.

Frits Rovers, secretaris

Commissie Volwasseneneducatie

Uitwisseling van informatie bleef een belangrijk onderdeel van onze activiteiten. Dit kwam vooral tot uiting op de jaarlijkse brainstormdag voor VAVO-geschiedenisdocenten. In 2003 werd deze gehouden op 6 juni. Hierbij aanwezig waren 14 personen, onder wie VGN-voorzitter Peter Wester. Op de agenda stonden: het VMBO, intake- en vrijstellingsbeleid (met grote verschillen tussen VAVO-scholen) en het maken van praktische opdrachten.

Het specifieke karakter van het VAVO-onderwijs kwam tijdens deze brainstormdag duidelijk aan de orde. Met name door de verkorte opleidingen en de diverse persoonlijke problemen waar veel VAVO-leerlingen mee worstelen is lesgeven op het VAVO een arbeidsintensieve bezigheid. Veel behoefte bestaat dan ook aan tijdsbesparende tips.

Dit specifieke karakter van het VAVO-onderwijs is door enkele commissieleden verduidelijkt tijdens het gesprek met het VGN-bestuur op 7 april.

De brainstormdag leverde naast veel zinvolle informatie ook twee nieuwe commissieleden op, Japke Huisman en

Frans van den Heuvel. Annemarie Broekhof had zich al eerder aangemeld.

Deze nieuwe aanwas is des te verheugender omdat twee lang zittende en zeer actieve commissieleden, Iet Attema en Margriet Vencken, op 19 september afscheid namen van de commissie. Hierdoor was een functiewisseling nodig: Jorien Ruyters werd commissievoorzitter en Wendy Hinke nam het secretariaat op zich.

Wendy Hinke, secretaris

De internationale vertegenwoordiger van de VGN

Na de succesvolle reis naar Polen in oktober 2002, was het dit jaar de bedoeling een docentenreis te organiseren naar Slovenië. Mede in verband met de onmogelijkheid hiervoor op de gewenste termijn subsidie te verkrijgen, kon de organisatie van deze reis in 2003 geen doorgang vinden. Maar diverse leden van de VGN hebben dit jaar gebruik kunnen maken van het initiatief van de Didactiviteitencommissie, die een reis organiseerde naar Engeland. Daarnaast kwam ik een aantal collega's tegen tijdens de Euroclio-conferentie in Bologna. Tenslotte weet ik, dat met name docenten geschiedenis in het voortgezet onderwijs zich bezighouden met diverse uitwisselingsactiviteiten op hun school.

Loek Janssen

Commissie Havo/Vwo

De Commissie Havo/Vwo commissie ziet terug op een 2003 dat vooral in het teken heeft gestaan van stofomschrijvingen. We hebben ons kritisch gebogen over de stofomschrijvingen van 2004: Vietnam en van 2006: Volksopvoeding via onderwijs. Vooral die laatste stofomschrijving heeft nogal wat tegenslag ondervonden en daar hebben we de laatste vergaderingen veel aandacht aan besteed.

Een jaarlijks terugkerende taak van de commissie is de organisatie van de regionale besprekingen van het centrale examen. Hier gaat wederom veel tijd in zitten maar de commissie heeft dat er graag voor over: het is bij uitstek de gelegenheid om elk jaar weer collega's te ontmoeten en met hen inhoudelijk bezig te zijn over ons vak.

Op 17 september 2003 waren de regiovoorzitters uitgenodigd voor een bespreking in het gebouw van het Cito. Hier werd kort stilgestaan bij het afgelopen examen, maar ook al vooruit geblikt naar de nieuwe examenvormen die er vanaf 2007 zullen komen. De mensen die zich met de pilot voor het examen van 2007 bezighouden, gaven onder andere een korte uitleg.

In het verleden liet de commissie zich in *Kleio* horen door onze eigen rubriek De Gouden Kom. De commissie betreurt het, dat dit het afgelopen jaar nauwelijks is gehouden en heeft al wel thema's voor de toekomst staan.

Aan het einde van 2003 gaf Marijke van Vliet aan niet meer actief in de commissie te willen zitten. Zij wil nog wel op de achtergrond meedenken, maar kan geen tijd vin-

den om de vergaderingen bij te wonen. We vinden dit erg jammer, maar begrijpen haar keuze wel. Ook gaf Bert Wegman aan dat het voorzitterschap naast zijn andere werkzaamheden op school en privé te veel is. Vandaar dat we de laatste twee maanden van 2003 zonder voorzitter vergaderd hebben.

Gelukkig hebben we ook een nieuw commissielid gevonden: Arnoud Spanjer uit Raalte komt de commissie versterken.

Voor het jaar 2004 streeft de commissie ernaar om zich meer bezig te kunnen houden met een aantal kerntaken die er de laatste tijd vaak bij ingeschoten zijn. Deze kerntaken staan vermeld in onze lijst van inhoudelijke 'topics' (zie blz. 58). Daarnaast zullen de nieuwe stofomschrijving en de regionale besprekingen van de centraal examens een belangrijke rol blijven spelen.

Chantal Vlijm, secretaris

Commissie Bavo/Vmbo

Dit jaar zijn wij als groep drie keer bij elkaar geweest. Wij hebben afscheid moeten nemen van twee mensen die al jaren lid waren van de groep, namelijk René Corbey en Joost Dik. Daarentegen hebben wij er twee nieuwe leden bij gekregen, namelijk Lammert Doedens en Wim Borghuis. Alle vergaderingen zijn gehouden in Pizzeria Claudius te Utrecht.

Een belangrijk speerpunt van de groep is en blijft het vmbo. Wij hebben ons daar, terecht, zorgen over gemaakt en besloten dat wij ons er duidelijker voor moeten gaan inzetten. Daarom hebben wij besloten dat wij het aankomende jaar vier keer gaan vergaderen, waarvan twee keer een werkvergadering is. Een werkvergadering krijgt dan een onderwerp dat nader uitgewerkt moet gaan worden. Het resultaat moet in *Kleio* komen.

De afgelopen vergaderingen hadden uiteenlopende onderwerpen. Zo hebben wij voor de aankomende VMBO-dag een groot aantal (mogelijke) workshops naar voren gebracht, die speciaal op het vmbo zijn gericht. Ook hebben wij ons gebogen over vernieuwende didactiek. Met name Kag-Al is daarbij ter sprake gekomen.

Een ander onderwerp dat wij als commissie onder de loep hebben genomen is: de eindexamenmethodes. Dit resulteerde in een aantal besprekingen in *Kleio*. Als laatste hebben wij de eindexamens 2002/2003 kritisch bekeken en van commentaar voorzien.

Hans Werker, secretaris

Commissie Pabo

In 2003 vergaderden we zes keer, namelijk op 15 januari, 12 maart, 21 mei, 18 juni, 8 oktober en 17 december.

De commissie heeft zich in het afgelopen jaar bezig gehouden met de volgende zaken:

– Het verzorgen van twee workshops (circuit Romeinen en CD-ROM) tijdens de didactiekconferentie. Het aantal aanwezige pabo-docenten stelde teleur, zes personen. De

belangstelling van vmbo-leerkrachten voor het basisschoolmateriaal was echter opvallend groot.

– Overleg VGN, KNAG en NVON. Het overleg tussen deze drie organisaties richt zich tegen de teloorgang van de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en natuuronderwijs. Het overleg richt zich tot nu toe vooral op het in kaart brengen van de geleidelijk afname van het aantal uren voor deze vakken op de pabo.

– De commissie heeft namens een aantal pabo's en basisscholen een vervolg veldaanvraag bij de SLO ingediend m.b.t. digitalisering van geschiedenis op de basisschool. Rond de zomervakantie bleek dat de SLO de veldaanvraag had afgewezen. De commissie is namens de aanvragers hier tegen tevergeefs in beroep gegaan.

– De voorgenomen methodeanalyse m.b.t. *De Grote Reis* is dit jaar nog niet afgerond.

– Er is een start gemaakt met het opzetten van een netwerk pabo-docenten geschiedenis naar analogie van het bestaande netwerk voor pabo-docenten aardrijkskunde.

Kleio

De 420 bladzijden van de 44ste jaargang van het tijdschrift *Kleio* waren, zoals de lezer gewend is, gevuld met een gevarieerd aanbod van artikelen die én de vakinhoudelijke, én de vakdidactische dimensie van ons lerarenbestaan trachten te ondersteunen en op te vrolijken, plus een hoop interessant historisch nieuws in de Kleiokrant.

De rubriek Gordiaantje bleek ook dit jaar een must voor wie wil meepraten over recente ontwikkelingen in de historiografie. *Kleio* bleef haar rol van kritische muze van de geschiedenis met verve spelen, door gewoontegetrouw de handel en wandel van zowel de examenmakers als de stofomschrijvers op de voet te volgen. Diverse lezers van ons blad waren zo aardig hun lesideeën in de groep te gooien, waardoor de ruim tweeduizend medelezers van *Kleio* – merendeels gemotiveerde geschiedenis-collega's in den lande – inspiratie opdeden voor hun eigen lessen. Hulde!

Aan het vmbo werd in enkele artikelen speciale aandacht gewijd. Verder vielen enkele goedverzorgde themanummers op, een over techniekgeschiedenis, een over het Midden-Oosten, en een over het examenonderwerp Lancashire.

Kleio is en blijft naast dat alles ook als vanouds hét contactorgaan van de VGN en tevens haar visitekaartje naar de buitenwereld toe.

De redactie is momenteel op oorlogssterkte. Zij onderging gedurende het jaar 2003 geen mutaties. We vergaderden in de regel elke eerste maandag van de maand, ten huize van onze onvolprezen eindredacteur Tineke Bogaerts.

Jan van Oudheusden, hoofdredacteur Kleio